



DESEQUILIBRIS SOCIALS

L'atur situa Espanya com a líder europeu en desigualtat

Les diferències entre rics i pobres han crescut més que a la resta dels països rescatats i, a tot Europa, només Letònia supera els desequilibris de l'Estat

Crònica



ÀLEX FONT MANTÉ
BARCELONA

Els fonaments d'Espanya estan establerts a sobre d'un polvorí anomenat atur, que no tan sols amenaça la sostenibilitat dels comptes públics sinó que també està disparant les diferències socials, fins al punt de situar Espanya com el segon país més desigual d'Europa, només superat per Letònia.

Aquesta setmana un informe presentat per l'escola de negocis Eada i la consultora Icsa assegurava que les diferències salarials entre els directius d'empresa i la resta dels treballadors s'han extremat: mentre que les remuneracions dels primers van augmentar un 17% entre el 2007 i el 2013, les dels segons només van créixer un 8%. Descomptat l'efecte de la inflació, els directius han guanyat poder adquisitiu, mentre que la resta dels treballadors n'han perdut. Posteriorment, economistes com Xavier Sala i Martín han qüestionat les dades d'aquest estudi perquè hi veuen errors metodològics. Sigui com sigui, hi ha altres dades que corroboren l'augment de les desigualtats a Espanya i els experts sí que es posen d'acord per assenyalar-ne el principal causant: l'atur.

Espanya ha estat un país tradicionalment desigual, però havia aconseguit corregir parcialment aquest defecte i situar-se en la línia dels països de l'OCDE, un organisme que agrupa els estats més desenvolupats del món. Però des de l'inici de la crisi l'augment dels desequilibris ha rebrotat a l'Estat, com demostra l'índex Gini, un dels més utilitzats per analitzar les desigualtats en un territori. Aquest indicador, tot i ser una mica abstracte, mesura les diferències entre els nivells de renda dels ciutadans un cop descomptats els impostos directes (com l'IRPF).

Com més baixa és la xifra, més igualitari és un país. En el cas d'Espanya, l'índex Gini és de 35 punts, una xifra que a Europa només supera Letònia. L'augment espanyol entre el 2007 i el 2012 va ser de 3,1 punts i és el segon ascens més important de tot el continent després del de França [vegeu el gràfic].

"Les desigualtats de cada país tenen un component estructural, però la gestió de la crisi les pot haver eixamplat", diu Joan Tugores, catedràtic de la Universitat de Barcelona. El que sobta és que en països com Irlanda, Portugal i Grècia -on s'ha aplicat l'austeritat amb més duresa- l'índex Gini hagi millorat en els últims anys. És a dir, que la crisi ha agreujat les diferències a Espanya però les ha reduït en països que ho han passat pitjor. Per què?

El paper de les elits

"A Espanya la distribució dels ajustos ha estat més desigual que a Irlanda -assegura Tugores-. Allà gairebé tots els sectors, inclosos els banquers, s'han vist afectats, mentre que a Espanya les elits no han patit i han utilitzat el seu poder polític per escapar-se d'aquesta dinàmica que ha afectat la resta".

"L'austeritat fa dues coses: elimina transferències que abans es feien, de manera que els desfavorits tenen menys elements de compensació, i retalla els salaris", apunta Sergi Jiménez, economista de la Universitat Pompeu Fabra i de la Barcelona GSE. De tota manera, segons Jiménez, l'augment de la desigualtat salarial no és necessàriament preocupant. Ell considera que les diferències salarials fins i tot poden ser saludables, però que la clau és la redistribució que se'n fa posteriorment [vegeu l'entrevista amb Jiménez en aquesta mateixa pàgina].

En qualsevol cas, Espanya és també un dels líders europeus en diferències salarials entre els màxims dirigents d'una empresa i els seus empleats. Segons les eloqüents dades recopilades pel setmanari *The Economist*, el 2012 el treballador espanyol mitjà havia de treballar vuit dies per cobrar igual que un conseller delegat en una hora. En el cas de l'empleat amb el sou més baix de

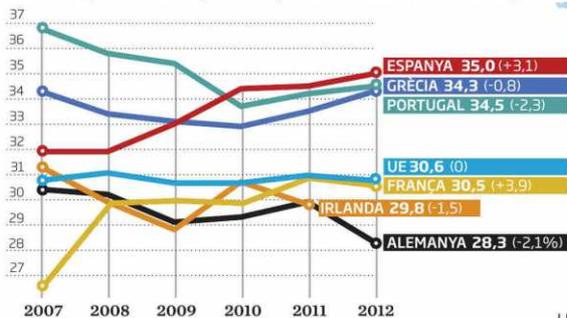
Contrast
A Irlanda, Portugal i Grècia les desigualtats han disminuït tot i els rescats

Salaris
Un empleat espanyol ha de treballar 8 dies per cobrar igual que un directiu en una hora

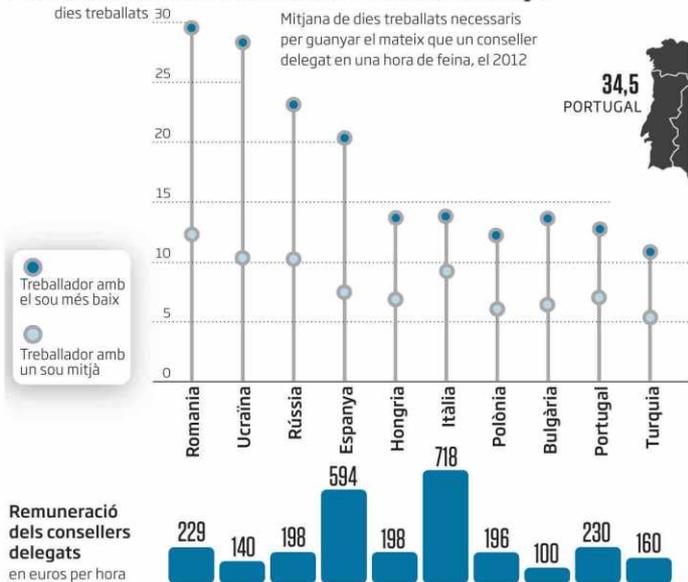
Recuperació
La desigualtat redueix la classe mitjana i allunya la sortida de la crisi, segons Joan Tugores

Situació a Europa

Índex Gini de desigualtats, en el qual 0 és la desigualtat absoluta i 100 la igualtat total en el repartiment de la riquesa. Entre parèntesis diferència 2007-2012 en punts



Bretxa salarial entre treballadors i directius a Europa



Remuneració dels consellers delegats en euros per hora



l'empresa, la xifra s'elevava fins a vint dies treballats per arribar al mateix sou que un conseller delegat en una hora, una ràtio que a Europa només superaven Rússia, Ucraïna i Romania.

Menys atur, menys desigualtat

En el que coincideixen tots els experts és que l'atur juga un paper decisiu en la desigualtat. "L'ocupació és el mitjà més prometedori per fer front a la desigualtat", afirmava l'OCDE en l'informe *Divided we stand*, del 2011. Segons aquest organisme, tres quartes parts dels ingressos de les llars provenen del salari dels seus membres en edat de treballar. Per tant, si hi ha menys gent que treballa, els ingressos i la inequitat creixen. "El mercat laboral ha de ser el primer lloc on s'ha d'actuar", insisteix el document.

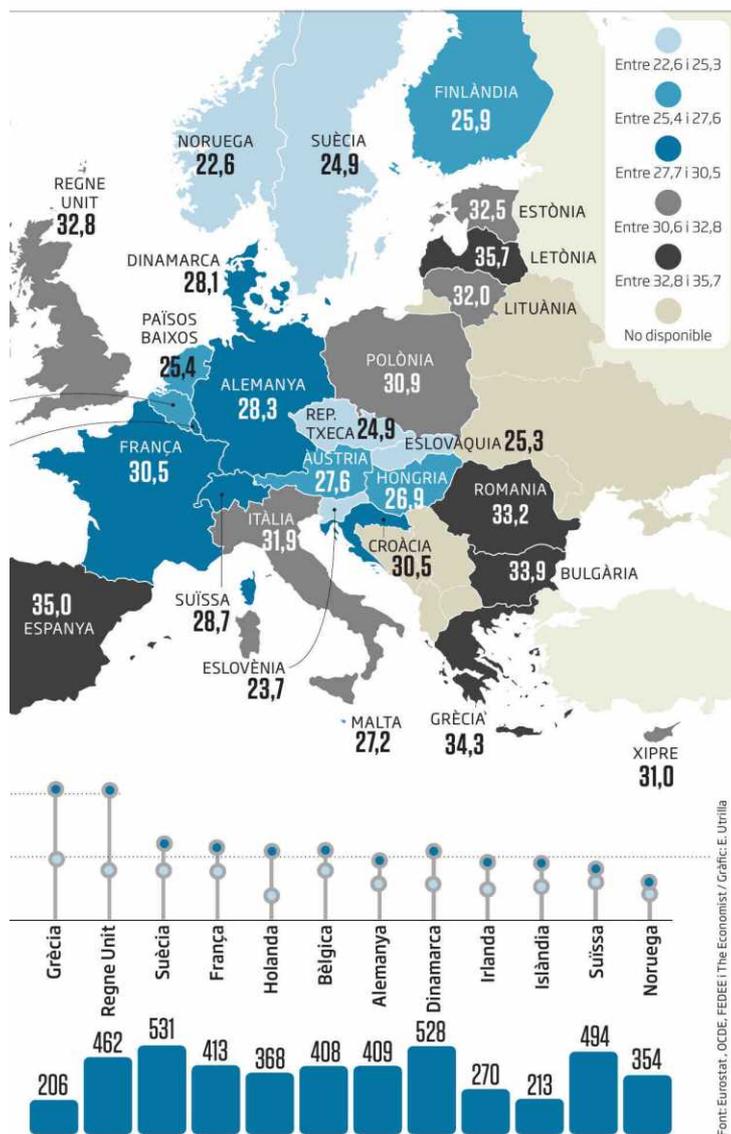
Desgraciadament, les perspectives d'ocupació són molt magres: el govern espanyol preveu que la taxa d'atur estarà en el 24,8% l'any 2016 i l'FMI estima que seguirà en el 24,9% quan s'acabi el 2018.

Un altre vessant en què es pot actuar és en la formació d'aturats. L'informe de l'OCDE "identifica amb claredat la millora d'aptituds

de la força laboral com un dels instruments més eficaços que tenen els governs per contrarestar la creixent desigualtat". Però Espanya tampoc aprofita aquesta eina: entre el 2011 i el 2013 les polítiques de foment de l'ocupació van caure dels 5.700 als 2.700 milions d'euros, una retallada de més del 50%.

L'economista Miquel Puig també veu com a decisiu en la generació de diferències el model productiu espanyol, "basat en mà d'obra poc qualificada, de paletes i cambres, i en rendes especulatives, de propietaris i constructors". "Amb l'economia accelerada -afegeix- i amb l'atur baix, la desigualtat es va reduir, però quan l'atur ha tornat a créixer les desigualtats també s'han incrementat".

En vista de les perspectives d'atur, no sembla previsible que les desigualtats socials s'esvaeixin. I, segons Joan Tugores, això farà que la sortida de la crisi sigui més lenta. "Amb més inequitat, la recuperació és més difícil. El motor de la recuperació serà el consum, que depèn principalment de la capacitat de despesa dels sectors més amplis de la societat, és a dir, de les classes mitjanes". Menys classes mitjanes, menys consum i, per tant, menys creixement.



Font: Eurostat, OCDE, FEDEE / The Economist / Gràfic: E. Utrilla

Tres preguntes a Sergi Jiménez ECONOMISTA DE LA UPF I DE LA BARCELONA GSE

“Per si sola, la desigualtat salarial no vol dir res”



● Com de preocupant és l'augment de les diferències salarials?

Per si sola, la desigualtat salarial no vol dir res. S'ha de distingir entre salaris i renda. Hi ha països amb grans desigualtats salarials que després redistribueixen els diners. Les diferències salarials no són necessàriament dolentes: si en un país tothom tingués el mateix salari, ningú tindria incentius per treballar millor. De fet, s'ha de veure d'on venim: abans de la crisi la desigualtat salarial entre la gent amb formació i la gent que no en tenia es va anar reduint. I això no era bo! Era dolent perquè els paletes no tenien incentius per educar-se i deixaven els estudis.

● Però a Espanya les desigualtats de renda també han crescut.

Sí, perquè ara hi ha quatre milions de persones més a l'atur que abans de la crisi. Aquestes persones ara cobren una prestació d'atur o res i, per tant, tenen menys renda que abans. Espanya és dels països on més ha crescut l'índex Gini [que mesura les desigualtats d'un territori]. Si no ha crescut més és per l'existència de la prestació d'atur i d'altres prestacions.

● També s'ha vinculat la situació actual amb la progressiva disminució de la classe mitjana.

Això també s'explica sobretot per l'augment de l'atur. Però això podria ser permanent o transitori. Si la gent recuperés la feina se solucionaria aquest problema. La situació actual és molt dolenta, però no sabem com evolucionarà. No hem de ser catastrofistes i hem d'esperar. S'ha d'anar amb compte i no interpretar les situacions a curt termini com si fossin a llarg termini.